

Asia: VN/7050/2023

Luonnos valtakunnalliseksi nuorisotyön ja -politiikan ohjelmaksi (VANUPO) 2024-2027

Lausunnonantajan lausunto

Hallituksen nuorisopoliittiset tavoitteet ja toimenpiteet; Kori 1: Jokaiselle nuorelle polku eteenpäin

Kori 1: Jokaiselle nuorelle polku eteenpäin

VANUPO-ohjelmaluonnos nostaa esiin tärkeitä näkökulmia nuoren hyvinvoinnin tukemiseksi. Laaja-alainen yhteistyö eri toimijoiden kanssa tukee tämän merkittävän tavoitteen toteutumista. Positiivista ohjelmaluonnoksessa on myös ennaltaehkäisevän työn näkökulma. Lopullisessa VANUPO-ohjelmassa olisi kuitenkin tarpeen konkretisoida nuorisotyön ennaltaehkäiseviä toimenpiteitä nykyistä selkeämmin. Ennaltaehkäisevän työn osalta järjestöt ja seurakunnat tekevät jo nyt arvokasta työtä nuorten hyväksi. Ehdotamme edellä mainittujen toimijoiden lisäämistä VANUPO-ohjelmaan osana laaja-alaista yhteistyötä eri toimijoiden kanssa nuorten hyvinvoinnin tukemiseksi.

VANUPO-ohjelmaluonnos ei kaikilta osin vastaa hallitusohjelman lupausta laaja-alaisesta toimenpideohjelmasta nuorten hyvinvoinnin tukemiseksi. VANUPO-ohjelmaan olisi tarpeen kirjata konkreettisempia toimenpiteitä nuorten kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin tukemiseksi. Lisäksi toimenpiteiden määrään ja mitattavuuteen on myös syytä kiinnittää huomiota. Nyt käsillä olevassa luonnoksessa ei juurikaan ole asetettu mitattavia tavoitteita nuorten hyvinvoinnille.

Kiitämme harrastustoiminnan näkökulmista, joita luonnoksessa esitellään. Mielekkäät harrastukset ovat merkittävä tekijä nuorten hyvinvoinnin tukemisessa. Harrastustoiminnan osalta on mainittu matalan kynnyksen harrastustoiminta. Sen sisälle voidaan lukea suuri joukko erilaista harrastustoimintaa. Harrastamisen Suomen malli toteutuu lähtökohtaisesti peruskouluikäisten parissa ja koulupäivän yhteydessä. Harrastusmahdollisuuden edistäminen koko nuorisolain tarkoittaman ikäryhmän osalta olisi tarpeellista kirjata tulevaan VANUPO-ohjelmaan.

Puhuttaessa lasten ja nuorten harrastamisesta digitaalinen harrastaminen jää usein mainitsematta. Digitaalinen harrastaminen on varsin yleistä lasten ja nuorten keskuudessa. Kaikille nuorille liikunta- tai kulttuuriharrastukset eivät ole erinäisistä syistä mahdollisia. Esitämme, että VANUPO-ohjelmaan kirjataan digitaalinen harrastaminen osana nuorten harrastustoimintaa. Maininta digitaalisesta harrastamisesta vahvistaa kyseisen harrastusmuodon merkitystä osana nuorten hyvinvoinnin eteen tehtävää työtä.

Työelämän ja koulutuksen ulkopuolelle jäävien nuorten määrän vähentäminen on tärkeä, konkreettinen ja mitattava tavoite.

Kuntien, seurakuntien ja järjestöjen roolia tulee vahvistaa nuorten rinnallakulkijoina ja tukijoina taitekohdissa, joissa nuorilla on vaara pudota koulutus- ja työelämäpolulta.

Hallituksen nuorisopoliittiset tavoitteet ja toimenpiteet; Kori 2: Monipuolista tietoa ja välineitä nuorten mielen hyvinvoinnin tukemiseen

Kori 2: Monipuolista tietoa ja välineitä nuorten mielen hyvinvoinnin tukemiseen

Nuorten mielenterveyden tukeminen on ensiarvoisen tärkeä tavoite ja on hienoa, että sen merkitystä korostetaan VANUPO-luonnoksessa. VANUPO-ohjelmassa olisi tärkeää huomioida luonnoksen kirjausta vahvemmin kaikki nuoren erilaiset kasvuympäristöt, ei pelkästään oppilashuollon toimenpiteet. Laaja-alainen yhteistyö eri toimijoiden kanssa tulisi myös sisällyttää osaksi nuoren mielen hyvinvoinnin tukemista. Osana VANUPO-ohjelmaa on syytä selvittää millä tavoin kuntien, järjestöjen ja seurakuntien yhteistyö voisi tuottaa laaja-alaista nuorten mielen hyvinvointia tukevia palveluita.

Nuoret itse nostivat kuulemisessa esille mielenterveyspalveluiden saamisen vaikeuden. VANUPO-ohjelmassa on syytä kiinnittää huomiota mielenterveyttä tukevien matalan kynnyksen palveluiden saatavuuteen nuoren omassa lähiympäristössä.

Liikkumisen ja liikunnan välisen yhteyden vahvistaminen osaksi rakenteita on hyvä ja kannatettava tavoite. Digilaitteiden käyttämisen haittavaikutusten lisäksi lopulliseen VANUPO-ohjelmaan tulisi myös kirjata digilaitteiden käyttöön liittyvät hyödyt kuten digitaalisissa ympäristöissä tapahtuvan sosiaalisten verkostojen vahvistuminen nuorten välillä ja matalan kynnyksen mielenterveyspalvelujen saatavuus digitaalisissa ympäristöissä.

Hallituksen nuorisopoliittiset tavoitteet ja toimenpiteet; Kori 3: Nuorten hyvinvointia tuetaan osallisuutta, yhteisöllisyyttä ja turvallisuutta vahvistamalla

Kori 3: Nuorten hyvinvointia tuetaan osallisuutta, yhteisöllisyyttä ja turvallisuutta vahvistamalla

Nuorten osallisuuden vahvistaminen on tärkeä tavoite VANUPO-luonnoksessa. Kaikki keinot, joilla nuoret kokevat osallisuutta omaa itseään, lähiympäristöään ja laajemmin koko yhteiskuntaa koskevilla asioilla ovat kannatettavia. Valitettavasti konkreettiset toimenpiteet nuorten osallisuuden edistämiseksi jäivät hieman kapeaksi VANUPO-luonnoksessa. Ehdotamme, että VANUPO-ohjelmaan kirjataan konkreettisemmin nuorten osallisuutta edistäviä toimenpiteitä.

Lisäksi ilmastonmuutokseen liittyvä huoli nousi esille nuorten kuulemisessa. Konkreettiset toimenpiteet, jotka vastaavat nuorten huoleen ilmastonmuutokseen liittyen ovat varsin yleisellä tasolla ilmaistu VANUPO-luonnoksessa. Ehdotamme ilmastonmuutokseen tähtäävien toimenpiteiden konkretisointia VANUPO-ohjelmaan.

Luonnoksessa yhtenä painopisteenä on nuorten resilienssin vahvistaminen. Tämän tärkeän tavoitteen toteutumiseksi VANUPO-ohjelmaan olisi tarpeellista sisällyttää hallitusohjelmaan kirjattu tavoite: ”Hallitus edistää koulu- ja oppilaitosnuorisotyötä sekä turvallisten aikuisten läsnäoloa kouluissa. Hallitus tukee nuorten hyvinvointia laaja-alaisessa yhteistyössä yhteiskunnan eri toimijoiden kanssa. Osana yhteistyötä määritellään viitekehys hyvinvointialueiden, kuntien, koulujen, kolmannen sektorin ja seurakuntien yhteistyölle.” Kolmannen sektorin toimijat ja seurakunnat ovat merkittäviä tuki nuorten resilienssin vahvistamisessa vapaa-ajalla, kouluissa ja oppilaitoksissa.

Nuorisotyön ja –toiminnan tukemisen linjaukset

Lasten ja nuorten keskus esittää, että tässä osiossa näkyisivät vahvemmin myös muut nuorisotyötä toteuttavat tahot kuten esimerkiksi 3. sektorin toimijat ja seurakunnat sekä nuorten omaehtoinen toiminta.

Painopisteet nuorisovaltakunnallisten osaamiskeskusten valtionapukelpoisuuden hyväksymiselle

Nuorten hyvinvoinnin tuki ja nuorten hyvinvointityön johtamisen tuki ovat tärkeitä painopistealueita tuleville osaamiskeskuksille. Ohjelmaluonnos jättää kuitenkin vielä varsin avoimeksi yksityiskohtaisemmat määrittelyt tuleville osaamiskeskuksille. Lopullisessa VANUPO-ohjelmassa osaamiskeskusten yksityiskohtaisten määrittelyjen tekeminen on tarpeen.

Nuorten osallisuuden vahvistaminen on tärkeä osa demokratiakasvatusta. Mikäli tulevassa VANUPO-ohjelmassa ei muodosteta erillistä osaamisen osaamiskeskusta, olisi syytä miettiä osallisuuden vahvistamisen pitkäkestoista rahoittamista määräaikaisten hankkeiden tai osaamiskeskusten sijaan. Sama näkökulma liittyy digitaaliseen nuorisotyöhön.

Suomen kansalliset tavoitteet nuorisoalan eurooppalaiselle ja kansainväliselle toiminnalle

Lasten ja nuorten keskus kiittää ja pitää kokonaisuutta toimivana. Osallisuus ja demokratia –otsikon alle olisi mahdollista lisätä näkökulma

ulkopuolisuuden ja radikalisoitumisen ehkäisystä. Vahvistamalla nuorten kokemusta osallisuudesta ja vähentämällä

ulkopuolisuuden tunnetta ennaltaehkäistään keskeisellä tavalla radikalisoitumista.

Muita näkemyksiä ohjelmasta

Lasten ja nuorten keskus kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto VANUPO-ohjelmasta ja pitää tärkeänä nuorten hyvinvointiin tähtääviä toimenpiteitä.

Mäkelä Mikko
Lasten ja nuorten keskus